

Ackusativ

Det som är föremål för en verbhandling uttrycks i ackusativ. Detta kallas det *direkta objekt* i satsen.

Já **ho** znám.

Jag känner **honom**.

Napsali jsme **dopisy**.

Vi skrev **brev**.

Ofta "syns" i svenska inte att något står i ackusativ eftersom speciella former saknas. Satsdelens funktion bestäms istället av var den placeras.

Ackusativ förekommer också efter vissa prepositioner.

Former i singular

	maskulinum - singular			
nom. sg.	hrad	stroj	předseda	soudce
ack. sg.	hrad	stroj	předsedu	soudce

	neutrum - singular			
nom. sg.	město	kuře	moře	nádraží
ack. sg.	město	kuře	moře	nádraží

	femininum - singular			
nom. sg.	žena	báseň	růže	kost
ack. sg.	ženu	báseň	růži	kost

De flesta formerna är lika i nominativ och ackusativ singular. Endast de feminina *žena* och *růže* och *maskulina levande* har annorlunda former.

Koupíme ti **růži**.

Vi ska köpa en ros till dig.

Znáš tu **ženu**?

Känner du den kvinnan?

Znáte **Petra**?

Känner ni Petr

Böjning av maskulina levande i singular

De maskulina levande med ändelse *-a* och *-e* böjs som ovan medan övriga maskulina levande i singular får samma ändelser som i genitiv singular. Därmed får maskulina levande med *hård* ändelse *-a* i ackusativ singular och de med *mjuk* ändelse får *-e*. Detta gäller även namn.

sg nominativ

sg ackusativ

muž

muže

man

spisovatel

spisovatele

författare

Martin

Martina

Martin

Former i plural

maskulinum – plural				
nom. pl.	hrady	stroje	předsedové	soudci
ack. pl.	hrady	stroje	předsedy	soudce

neutrum – plural				
nom. pl.	města	kuřata	moře	nádraží
ack. pl.	města	kuřata	moře	nádraží

femininum – plural				
nom. pl.	ženy	básně	růže	kosti
ack. pl.	ženy	básně	růže	kosti

I plural är för det mesta ingen skillnad mellan nominativ- och ackusativformer. Endast *maskulina levande* skiljer sig i ackusativ och nominativ plural.

De många undantag som gäller för maskulina levande i nominativ plural gäller alltså inte för levande i ackusativ plural. Istället böjs maskulina levande som *hrad* och *stroj* i plural.

<i>sg nominativ</i>	<i>pl nominativ</i>	<i>pl ackusativ</i>	
voják	vojáci	vojáky	soldater
obyvatel	obyvatelé	obyvatele	invånare
strýc	strýci	strýce	far-/morbror
ošetřovatel	ošetřovatelé	ošetřovatele	sjukvårdare*
Čech	Češi	Čechy	tjecker

Prepositioner som tar ackusativ

Prepositionerna *na*, *o* och *za* följs av ackusativ i vissa verbkonstruktioner.

(za)platit za něco	betala för något
myslet na něco	tänka på något
dívat se na něco	titta på något
ptát se někoho na něco	fråga någon om något
(po)žádat o něco	ansöka om något

* I tjeckiskan är det viktigt att alltid klart uttrycka kön i benämningar, man kan måste kalla en kvinnlig lärare *učitelka* och inte bara *učitel* som på svenska. Den feminina formen *ušetřovatelka* måste alltså användas om man avser en kvinnlig sjukvårdare eller sjuksyster.

Vid *jämförelse* följs *o* av ackusativ (och adjektiv i komparativ), på svenska saknas då preposition men på tjeckiska måste alltså prepositionen *o* användas:

o dva roky mladší než ...	två år yngre än ...
o něco dražší	något dyrare
o stupeň lepší	en grad bättre

Prepositionerna *před* (*framför*), *za* (*bakom*), *nad* (*över*), *pod* (*under*), *na* (*på*) och *mezi* (*mellan*) tar ackusativ om det är fråga om riktning mot något. Det används alltså då man på svenska kan ställa frågan *var* man har lagt något exempelvis:

Položila jsem klíč na stůl .	Jag la nyckeln [i riktning mot] på bordet.*
Dal jsem to mezi stůl a okno .	Jag la den mellan bordet och fönstret.

Prepositionen *na* följs också av ackusativ i uttrycket *na podzim* (*på hösten*). För övriga årstider, *se* lokativ.

I betydelsen (*ända*) *fram till* följs (*až*) *po* av ackusativ. Dessutom kan *po* ta ackusativ i några få fall då det är frågan om *under* i tids-sammanhang.

po řeku	fram till floden
až po krk	ända upp till halsen
po celý život	under hela livet

Prepositionerna *pro* (*för*), *ob* (*varannan*), *mimo* (*utanför*, *utom*), *skrz* (*genom*), *vyjma* (*förutom*) och *přes* (*över*) följs alltid av ackusativ.

Přišli všichni vyjma Annu .	Alla utom Anna kom.
Půjdeme skrz les .	Vi går igenom skogen.
Vlak jede přes Babylon .	Tåget går via Babylon.

Även *v* kan ta ackusativ om det handlar om dagar eller klockslag och kan då oftast översättas med *på*.

ve středu†	på onsdag
v pátek	på fredag
ve dvě hodiny	klockan två

I ackusativ är det möjligt att låta prepositionerna *na*, *za* och *o* flyta samman med pronomenet *co*, vilket ger *nač*, *zač* och *oč*.

* Notera här likheten mellan tyska och tjeckiska där även tyskan, då det rör sig om riktning, använder sig av ackusativ: *Ich legte den Schlüssel auf den Tisch*.

† Notera att prepositioner som slutar på konsonant ibland får ett extra *e* om de annars skulle bli outtalbara i sammanhang med det efterföljande ordet. Därigenom blir exempelvis *v ve*, *před přede* och *s se*.